

Путівник по законодавству про волонтерську діяльність*

Анотація. Путівник присвячений дослідженню положень законодавства України щодо волонтерів, зокрема новацій у правовому регулюванні волонтерської діяльності. Зазначено про особливості напрямів впровадження волонтерської діяльності. Виокремлено основні тенденції розвитку законодавства України з питань волонтерської діяльності на підставі аналізу положень законопроектів, які знаходяться на розгляді у Верховній Раді України. Акцентовано на проблемних аспектах діяльності волонтерів, що потребують правового опосередкування.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, види та напрями волонтерської діяльності, правовий та соціальний захист волонтерів.

Зміст

Вступ.....	4
Основна частина	5
1. Міжнародні принципи волонтерської діяльності.....	5
2. Організаційно-правові засади волонтерської діяльності в Україні.....	6
3. Новації законодавства України з питань волонтерської діяльності.	7
<i>3.1. Стратегія розвитку волонтерства в програмних документах. ....</i>	<i>7</i>
<i>3.2. Новели Закону України «Про волонтерську діяльність». ....</i>	<i>10</i>
<i>3.3 Інші закони України, нормами яких врегульовано волонтерську діяльність. ....</i>	<i>12</i>
<i>3.4. Огляд підзаконних актів у сфері волонтерської діяльності. ....</i>	<i>15</i>
4. Тенденції розвитку законодавства про волонтерську діяльність.	20
Висновки	22

Вступ

Громадянське суспільство є важливим партнером держави в утвердженні демократії та верховенства права, проведенні реформ, розвитку економіки та інфраструктури, реалізації соціальних проєктів, протидії корупції, а також у захисті державного суверенітету й територіальної цілісності.

Реалії сьогодення України, ускладнені зовнішньою збройною агресією та системними реформами в межах євроінтеграційного процесу, свідчать про доцільність пошуку нових і розвитку існуючих форм взаємодії інститутів громадянського суспільства з державою. У цьому аспекті волонтерство як вагомий ресурс соціального та економічного розвитку суспільства становить предмет окремої уваги, зокрема щодо способу правового регулювання волонтерської діяльності та визначення напрямів удосконалення відповідного законодавства.

Традиційно волонтерською визнається діяльність, змістом якої є добровільне розпорядження приватними фінансовими, майновими й трудовими ресурсами волонтерів для вирішення суспільно значимих проблем. Волонтерський ресурс активно застосовується державами для розвитку секторів соціальної сфери (соціальних послуг, освіти, охорони здоров'я, науки, культури, фізичної культури та спорту), охорони навколишнього середовища, правозахисної діяльності тощо.

Українське громадянське суспільство продемонструвало здатність до консолідації сил для здійснення волонтерської діяльності у нових, нетрадиційних напрямках, зокрема надання допомоги Збройним Силам України шляхом збору коштів на спеціальні засоби індивідуального захисту, одяг, транспорт, засоби зв'язку та спостереження, продукти харчування, медичні засоби, а також – утвердження української національної та громадянської ідентичності. Врегулювання волонтерської діяльності за цими напрямками вважається особливістю національного законодавства.

Удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності в Україні сприятиме налагодженню міжнародного співробітництва. Згідно зі статтею 434 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, сторони домовилися зміцнювати контакти та обмін досвідом в галузі молодіжної політики та неформальної освіти для молоді, сприяючи молоді в отриманні знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, зокрема у сфері волонтерства, та визнаючи цінність такого досвіду тощо¹.

---

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (від 21.03.2014). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Основна частина

1. Міжнародні принципи волонтерської діяльності.

У 2025 році міжнародному волонтерському руху виповнилося 166 років. Невід’ємною його частиною є український волонтерський рух, який після подій Революції Гідності (2014 року) та початку збройної агресії РФ (2022 року) став світовим феноменом, демонструючи масштаби та ефективність самоорганізації громадянського суспільства.

Організацією Об’єднаних Націй (далі – ООН) 5 грудня оголошено Міжнародним днем добровольця (волонтера). У Декларації про волонтерську діяльність (2001 року) проголошено право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об’єднання у спілки та зайняття волонтерською діяльністю без будь-якої дискримінації відносно культурного та етнічного походження, віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища. Всі мають право на вільне витрачання свого часу, таланту та енергії на користь інших людей чи громади, працюючи індивідуально чи в колективі і не сподіваючись на фінансову винагороду².

У Резолюції 56/38 Генеральної Асамблеї ООН від 5 грудня 2001 року «Про підтримку волонтерства»³ міститься заклик до урядів підтримувати та розвивати волонтерський рух у державних програмах соціально-економічного розвитку, ліквідувати законодавчі бар’єри, що перешкоджають волонтерській діяльності, врегулювати статус та соціальний захист волонтерів. Також визначено основні принципи волонтерства (Рис. 1):

Рис. 1.

Волонтерська діяльність в Україні базується на зазначених міжнародних принципах, що закріплено в законодавстві.

² Universal Declaration on Volunteering. Adopted on January 2001, the International Year of Volunteers. URL: <https://www.iave.org/what-we-do/advocacy/universal-declaration/#:~:text=This%20Declaration%20supports%20the%20right,physical%2C%20social%20or%20economic%20condition>

³ Resolution adopted by the General Assembly. 56/38. Recommendations on support for volunteering. URL: <https://www.unv.org/sites/default/files/A%20RES%2056%2038.pdf>

2. Організаційно-правові засади волонтерської діяльності в Україні.

Волонтерство в Україні має власну історію становлення⁴. Тривалий час волонтерська діяльність здійснювалася виключно в рамках законодавства про благодійність. Окреме нормативно-правове регулювання бере свій початок у 2003 році. Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг»⁵ визначалося, що волонтерська діяльність у сфері надання соціальних послуг – це добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб – волонтерів, яка спрямована на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, і сприяє самореалізації волонтера (Постанова втратила чинність у 2011 році).

У 2011 році Верховною Радою України ухвалено спеціальний Закон України «Про волонтерську діяльність»⁶ (далі – Закон), норми якого визначають основні засади провадження волонтерської діяльності, особливості правового статусу волонтерів та діяльності волонтерських організацій.

Із початком війни залученість до волонтерської діяльності значно збільшилася. Влітку 2022 року 59 % населення долучилися до волонтерської діяльності задля допомоги Збройним Силам України, внутрішньо переміщеним та іншим особам, які постраждали внаслідок війни. Загалом упродовж 2022 року 74 % населення України долучилися до волонтерської діяльності⁷. Як свідчить звіт британської благодійної організації World Giving Index (Charities Aid Foundation (CAF), 2022), у 2022 році Україна посіла десяте місце серед 119 країн за показниками благодійної діяльності та залученості до волонтерства, а у 2023 році – вже перебувала на другому місці (Charities Aid Foundation, 2023). Щоправда, у 2024 році наша країна опустилася на п'ять позицій та посіла сьоме місце, але входила до п'ятірки держав, де рівень благодійності та волонтерства зріс найбільше за останнє десятиліття (Charities Aid Foundation, 2024). За даними CAF, у 2024 році серед дорослого населення України 27 % займалися волонтерством. У 2025 році рівень волонтерства залишився високим, незважаючи на спад загальної активності⁸.

Ці дані демонструють потенціал провадження волонтерської діяльності в Україні та підкреслюють важливість ефективного законодавчого регулювання зазначеної сфери. Варто зауважити, що з часу прийняття Закону України «Про волонтерську діяльність» до нього були внесені зміни положеннями 14 законів, з яких 12 – ухвалені у період зростання активності волонтерського руху. Така

⁴ Панькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. *Український соціум*. 2016. № 2(57). URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf

⁵ Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг : постанова Кабінету Міністрів України № 1895 від 10 грудня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-%D0%BF#Text>

⁶ Про волонтерську діяльність : Закон України № 3236-VI від 19.04.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

⁷ Концепція Державної цільової соціальної програми з розвитку волонтерської діяльності на період до 2030 року : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 715-р від 15 липня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2025-%D1%80#Text>

⁸ Жуленьова О. Стан і перспективи волонтерства в Україні: дані опитування 2025 року. URL: https://isnasu.org.ua/analytics/013_Zhuleniova_O_-_Stan_i_perspektyvy_volonterstva.php

динаміка змін свідчить про своєчасне реагування держави на виклики, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності, зокрема врегулювання заходів сприяння волонтерству та створення умов для ефективної діяльності волонтерів.

Окрім того, до системи нормативно-правових актів, положення яких стосуються означеної сфери, слід віднести закони України: «Про благодійну діяльність та благодійні організації»⁹, «Про громадські об'єднання»¹⁰, «Про основні засади молодіжної політики»¹¹, «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»¹², «Про соціальні послуги»¹³, «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»¹⁴, Податковий кодекс України¹⁵, «Про гуманітарну допомогу»¹⁶ тощо.

3. Новації законодавства України з питань волонтерської діяльності.

3.1. Стратегія розвитку волонтерства в програмних документах.

Новації законодавства з питань волонтерської діяльності – це результат оновлення відповідної правової бази через впровадження нових ідей, норм чи правових інститутів, що відповідають на виклики часу й сприяють розвитку волонтерства. Цей процес, як правило, базується на програмних документах і свідчить про те, що проблемні аспекти розвитку волонтерської діяльності перебувають також у полі зору уряду України.

Для всебічної підтримки та поширення волонтерського руху як на державному рівні, так і на рівні територіальних громад, забезпечення сталого розвитку, формування ефективної державної політики у сфері волонтерської діяльності Кабінетом Міністрів України 15 липня 2025 року схвалено «Концепцію Державної цільової соціальної програми з розвитку волонтерської діяльності на період до 2030 року»¹⁷.

У Концепції програми визначено проблеми впровадження волонтерської діяльності й запропоновано шляхи їх розв'язання. Акцентовано на низькому рівні інституційної спроможності організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів, зокрема громадських об'єднань. Відзначено відсутність інструментів належної координації діяльності суб'єктів у сфері волонтерської діяльності, недостатній рівень необхідних знань, навичок посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відсутність практики

⁹ Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України № 5073-VI від 05.07.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

¹⁰ Про громадські об'єднання: Закон України № 4572-VI від 22.03.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

¹¹ Про основні засади молодіжної політики: Закон України № 1414-IX від 27.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

¹² Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України № 2558-III від 21.06.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>

¹³ Про соціальні послуги: Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

¹⁴ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України № 1706-VII від 20.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

¹⁵ Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

¹⁶ Про гуманітарну допомогу: Закон України № 1192-XIV від 22.10.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>

¹⁷ Концепція Державної цільової соціальної програми з розвитку волонтерської діяльності на період до 2030 року: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 715-р від 15 липня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2025-%D1%80#Text>

сталого партнерства організацій, які залучають до своєї діяльності волонтерів, тощо.

Для забезпечення розвитку та розв'язання проблем у сфері волонтерської діяльності Концепцією програми передбачено вжиття таких заходів (Рис. 2):

Рис. 2.

На окремих проблемах волонтерської діяльності акцентувалася увага у раніше прийнятих документах, зокрема в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки¹⁸.

¹⁸ Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України № 487/2021 від 7 вересня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>

У ній визначено стратегічні завдання діяльності держави у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства, у тому числі волонтерства, шляхом (Рис. 4):

Рис. 4.

Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затверджено операційний план заходів з її реалізації у 2023–2025 роках¹⁹. Метою Стратегії є формування та утвердження української національної та громадянської ідентичності у громадян та закордонних українців шляхом

¹⁹ Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках : Постанова Кабінету Міністрів України № 1322 від 15 грудня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>

національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання, громадянської освіти на основі суспільно-державних (національних) цінностей України. Одним із завдань Стратегії є залучення інститутів громадянського суспільства, фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, ветеранів війни, волонтерів до формування та реалізації державної політики у зазначеній сфері.

Сьогодні важко уявити українське суспільство без волонтерської допомоги, особливо для ЗСУ та постраждалих від війни осіб, тому зазначені у стратегічних і програмних документах проблеми потребують їх розв'язання правовими засобами. Аналіз основних новел законодавства щодо волонтерської діяльності дозволяє з'ясувати відповідність законодавчого регулювання сучасним потребам суспільства, зокрема волонтерської спільноти.

3.2. Новели Закону України «Про волонтерську діяльність».

Із метою сприяння розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги 5 березня 2015 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності»²⁰. Положеннями цього Закону визначено нові напрями волонтерської діяльності, уточнено терміни «волонтерська діяльність», «волонтер», знято обмеження для здійснення волонтерської діяльності організаціями та установами, врегульовано права та обов'язки волонтерів і організацій, установ, які залучають до своєї діяльності волонтерів. Встановлено порядок відшкодування витрат, пов'язаних із наданням волонтерської допомоги; передбачено добровільне страхування життя і здоров'я волонтерів на період надання волонтерської допомоги організаціями та установами, які залучають до своєї діяльності волонтерів.

Предметом регулювання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених»²¹ є суспільні відносини щодо впровадження в Україні пробації, виконання та відбування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, підвищення правової захищеності осіб, засуджених до таких видів покарань. Цим Законом внесено зміни до Закону України «Про волонтерську діяльність», зокрема до напрямів, за якими здійснюється волонтерська діяльність, включено сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи.

Загалом удосконалення законодавства у сфері волонтерської діяльності було зосереджено на врегулюванні особливостей здійснення волонтерської діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану. Так, для подолання викликів, які стали актуальними для волонтерського руху та відповідних неприбуткових організацій в умовах збройної агресії РФ проти України, та з метою створення додаткових гарантій та можливостей для волонтерів в умовах

²⁰ Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності : Закон України № 246-VIII від 05.03.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-19#n10>

²¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених : Закон України № 1492-VIII від 07.09.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-19#n465>

війни, Верховною Радою України 15 серпня 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності»²². Положеннями Закону визначено додаткові напрями волонтерської діяльності, зокрема, надання волонтерської допомоги для подолання наслідків військової агресії РФ проти України. Встановлено порядок надання державної підтримки волонтерській діяльності шляхом (Рис. 4):

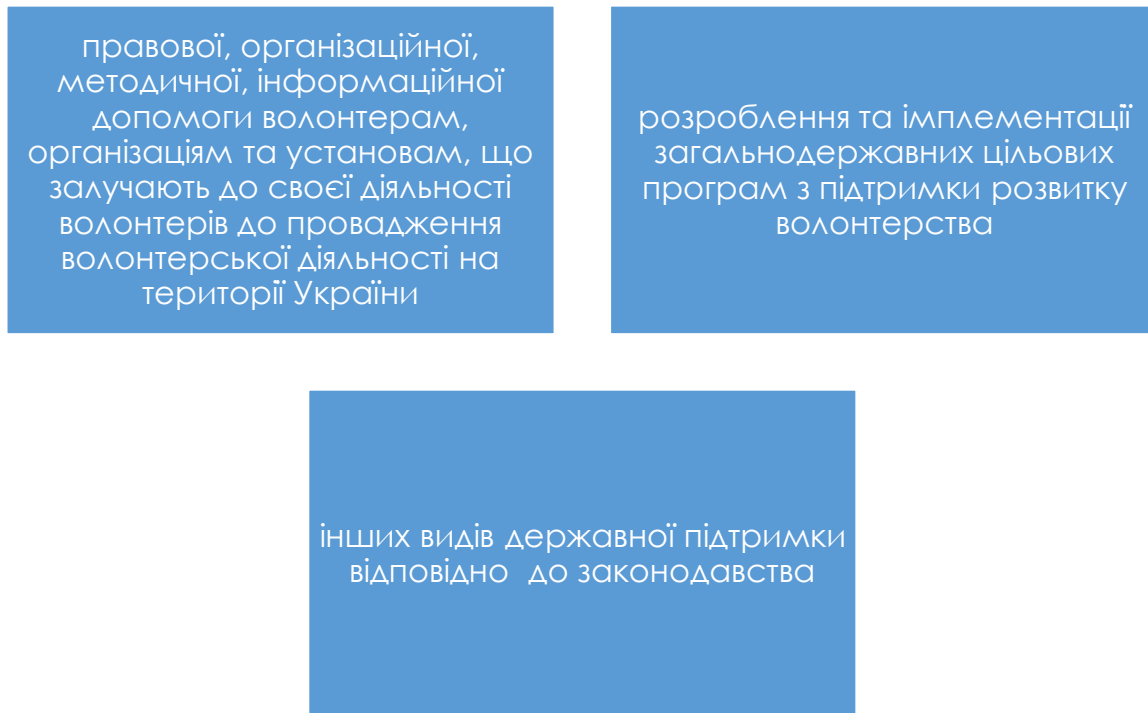

Рис. 4.

Експертне середовище схвально оцінило прийняття цього Закону, відмічаючи, що новації спрямовані на підтримку волонтерських ініціатив²³.

Із метою залучення до волонтерської діяльності осіб, які є здобувачами освіти відповідного рівня та приведення у відповідність законодавства України до права Європейського Союзу в частині визнання результатів волонтерської діяльності, розвитку культури соціальної відповідальності в суспільстві, особливо серед дітей та молоді, та збільшення частки суспільства, охопленої волонтерською діяльністю, прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти»²⁴. Відповідно до внесених змін здобувачі освіти мають право на зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до практики в разі її відповідності освітній програмі закладу освіти за згодою закладу освіти, а також визнання компетентностей, здобутих у результаті здійснення ними

²² Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності : Закон України № 2519-IX від 15.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2519-20#Text>

²³ Коропатнік І.М. Актуальні питання правового регулювання надання волонтерської допомоги Збройним Силам України. *Академічні візії*. Випуск 32/2024. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1473/1355>

²⁴ Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти : Закон України № 4186-IX від 08.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4186-20#n9>

волонтерської діяльності, у порядку, передбаченому для визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, тощо.

Інші зміни до Закону України «Про волонтерську діяльність» носили «точковий характер». Більш змістовними були зміни до законів України «Про медіа»²⁵, «Про соціальні послуги»²⁶, «Про страхування»²⁷ щодо волонтерської допомоги або провадження волонтерської діяльності.

3.3 Інші закони України, нормами яких врегульовано волонтерську діяльність.

Із метою покращення державної політики підтримки волонтерської діяльності, а також удосконалення порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення зміни до пункту 2-1 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» щодо вдосконалення порядку включення благодійників – фізичних осіб до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації»²⁸. Відповідно до Закону благодійник – фізична особа може бути включеним до Реєстру волонтерів за його заявою. Заява про включення до Реєстру волонтерів подається до електронного кабінету Державної податкової служби.

Станом на початок грудня 2025 року в Реєстрі волонтерів Державної податкової служби налічувалося 11 792 особи, що на 11 % більше, ніж у 2024 році. Водночас у 2024 році чисельність волонтерів, зареєстрованих у реєстрі, загалом зросла на 50 %²⁹.

У період дії правового режиму воєнного стану увага була зосереджена на врегулюванні оподаткування благодійної, у тому числі волонтерської, допомоги. У серпні 2022 року Верховною Радою України прийняті зміни до Податкового кодексу України, якими скасовано оподаткування волонтерської допомоги, що сприяло розвитку цієї форми громадської діяльності. Так, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України»³⁰ передбачено

²⁵ Про медіа : Закон України № 2849-IX від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

²⁶ Про соціальні послуги : Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

²⁷ Про страхування : Закон України № 1909-IX від 18.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

²⁸ Про внесення зміни до пункту 2-1 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» щодо вдосконалення порядку включення благодійників – фізичних осіб до Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації : Закон України № 2757-IX від 16.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2757-20#Text>

²⁹ В Україні зросла волонтерська активність та суми зборів великих фондів. URL: <https://pravda.if.ua/v-ukrayini-zroslo-volontersioka-aktyvnistio-ta-sumy-zboriv-velykyh-fondiv-opendatabot/>

³⁰ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : Закон України № 2520-IX від 15.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2520-20#Text>

звільнення від оподаткування коштів, які збиралися фізичною особою на свій особистий розрахунковий рахунок для виплати благодійної допомоги на користь платників податків, зазначених у пп. «в» пп. 165.1.54 п. 165.1 ст. 165 Кодексу. Зазначені кошти не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податків за умови, що під час реєстрації фізичної особи у Реєстрі волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ, вказаний рахунок зазначається як рахунок з призначенням для здійснення благодійної діяльності (крім рахунків, що були закриті до 21 листопада 2013 року).

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, виплаченої на користь членів сімей поранених та загиблих учасників бойових дій під час участі у відсічі збройній агресії та забезпеченні національної безпеки України»³¹ визначено, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку не включаються доходи суми (вартості) благодійної допомоги, що виплачується на користь учасників бойових дій – військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників ЗСУ, Нацгвардії, СБУ та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, добровольчих формувань ТРО тощо, у тому числі тих, які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я, загинули, померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, які захищають (захищали) незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України у період дії воєнного, надзвичайного стану, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, або на користь членів сімей таких учасників бойових дій. Також визначено перелік осіб, які належать до членів сімей учасників бойових дій та/або учасників масових акцій громадського протесту в Україні.

Подальші зміни до Податкового кодексу України спрямовані на розширення можливих напрямів витрат осіб із Реєстру волонтерів з урахуванням повномасштабної збройної агресії РФ, а також передбачають поширення податкової пільги на попередні правовідносини. Так, прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, зібраної волонтерами»³², яким встановлено, що за умови реєстрації благодійника – фізичної особи у Реєстрі волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ до 01 січня 2023 року, сума благодійної допомоги, отриманої таким благодійником у

³¹ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, виплаченої на користь членів сімей поранених та загиблих учасників бойових дій під час участі у відсічі збройній агресії та забезпеченні національної безпеки України : Закон України № 2516-IX від 15.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2516-20#Text>

³² Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування благодійної допомоги, зібраної волонтерами : Закон України № 2747-IX від 16.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-20#Text>

період з 24 лютого 2022 року, не включається до його загального місячного (річного) оподатковуваного доходу.

Внесені зміни до Податкового кодексу України, якими запроваджено нові правила оподаткування благодійної допомоги, яку фізичні особи збирають публічно – як від свого імені, так і від імені благодійних організацій чи на користь постраждалих від війни. Так, Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України окремих товарів оборонного призначення»³³ звільняє такі пожертви від оподаткування. Своєю чергою, Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання благодійництва у період воєнного стану»³⁴ поширив відповідні пільги на негрошові пожертви. Крім того, оновлено Перелік потреб, сума (вартість) благодійної допомоги для задоволення яких не включається до оподатковуваного доходу платників податку на доходи фізичних осіб³⁵, зокрема, розширено можливості для надання матеріальної допомоги постраждалим, уточнено обов’язки податкових агентів та збільшено «благодійний ліміт» для платників податку на прибуток до 8 %.

За 11 місяців 2025 року сума надходжень для надання волонтерської допомоги суттєво зросла. Три найбільші благодійні організації – United24 (77,7 млрд грн), «Повернись живим» (26,2 млрд грн) та Фонд Притули (1,97 млрд грн) зібрали разом з початку цього року 105,87 млрд грн, що на 37 % більше, ніж за три попередні роки разом (Рис. 5)³⁶.

Сума пожертв найбільшим благодійним організаціям у 2025 році (млрд грн)

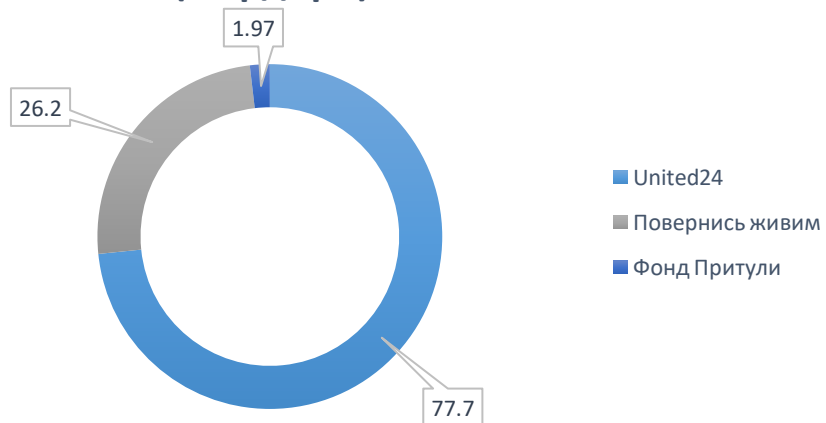

Рис. 5.

³³ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України окремих товарів оборонного призначення : Закон України № 4143-IX від 17.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4143-20#Text>

³⁴ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання благодійництва у період воєнного стану : Закон України № 4254-IX від 25.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4254-20#Text>

³⁵ Про затвердження переліку потреб, сума (вартість) благодійної допомоги для задоволення яких не включається до оподатковуваного доходу платників податку на доходи фізичних осіб : постанова Кабінету Міністрів України № 653 від 26.11.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/653-2014-%D0%BF#Text>

³⁶ В Україні зросла волонтерська активність та суми зборів великих фондів. URL: <https://pravda.if.ua/v-ukrayini-zroslo-volontersioka-aktyvnistio-ta-sumy-zboriv-velykyh-fondiv-opendatabot/>

Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності»³⁷ визначає мету, завдання, принципи, напрями, особливості формування та реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності як складової забезпечення національної безпеки України тощо. Законом урегульовано надання волонтерської допомоги за напрямом утвердження української національної та громадянської ідентичності. Визначено, що державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності реалізується фахівцями та волонтерами у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності – фізичною особою, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги за напрямом утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Надання гуманітарної допомоги вразливим групам із числа цивільного населення, військовим ЗСУ і ветеранам часто організовується волонтерськими зусиллями. На жаль, Закон України «Про гуманітарну допомогу» не містить норм щодо чіткого та прозорого механізму, який забезпечує гарантії прав та єдині умови виконання обов'язків отримувачів гуманітарної допомоги, у тому числі волонтерів. Спрощена процедура ввезення гуманітарного вантажу в Україну, значне розширення переліку товарів, які може бути визнано гуманітарною допомогою, а значить – звільнено від оподаткування, мінімальні вимоги до звітування та контролю за використанням гуманітарної допомоги – сприяли поширенню зловживань у цій сфері. Непоодинокими стали випадки шахрайства з боку окремих волонтерів та благодійних організацій, що спричинило зростання недовіри до волонтерського руху, зниження інтенсивності допомоги з боку громадян України та іноземних партнерів³⁸. Із метою врегулювання відповідальності, у тому числі волонтерів, за нецільове використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», яким доповнено Кримінальний кодекс України новою статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги»³⁹.

3.4. Огляд підзаконних актів у сфері волонтерської діяльності.

Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» Кабінетом Міністрів України затверджено Порядок надання волонтерської допомоги за

³⁷ Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України № 2834-IX від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

³⁸ Парламентське дослідження щодо напрямів удосконалення правового регулювання волонтерської діяльності та підстав відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/parliam_rs-hsp/73577.html

³⁹ Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України № 2155-IX від 24.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>

окремими напрямками волонтерської діяльності⁴⁰, положення якого застосовуються під час провадження волонтерської діяльності за такими напрямками (Рис. 6):

сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією (масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів)

ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру

Рис. 6.

Нові напрями волонтерської діяльності обумовили необхідність врегулювання окремих заходів соціального захисту. У серпні 2015 року Урядом прийнято постанову «Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів»⁴¹. Постановою затверджено Порядок та умови, які визначають механізм виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів.

Визначено, що одноразова грошова допомога виплачується у разі (Рис. 7):

⁴⁰ Про затвердження Порядку надання волонтерської допомоги за окремими напрямками волонтерської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України № 556 від 5 серпня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2015-%D0%BF#Text>

⁴¹ Деякі питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів: постанова Кабінету Міністрів України № 604 від 19 серпня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604-2015-%D0%BF#Text>

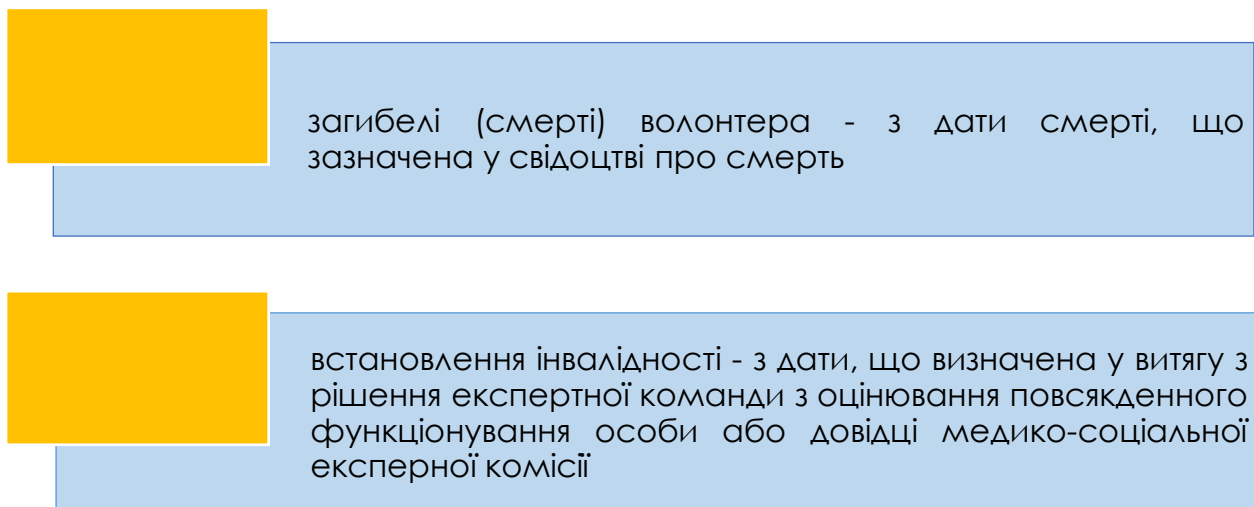

Рис. 7.

Постановою Кабінету Міністрів України № 260 від 7 березня 2025 року⁴² внесено зміни до Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення, отриманого під час надання волонтерської допомоги, зокрема передбачено, що для виплати одноразової грошової допомоги члени сім'ї, батьки та утриманці загиблого (померлого) волонтера (їх законні представники або уповноважені особи) подають заяву міжвідомчій комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера, утвореній Міністерством у справах ветеранів України. Затверджено форми заяв про виплату одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) волонтера та про виплату одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги.

Відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»⁴³ наказом Міністерства у справах ветеранів України затверджено Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера.

⁴² Про внесення змін до Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів : постанова Кабінету Міністрів України № 260 від 7 березня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260-2025-%D0%BF#Text>

⁴³ Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера : Наказ Міністерства у справах ветеранів України № 644 від 11.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-25#Text>

За даними Міністерства соціальної політики України, протягом 2023–2024 років одноразову грошову допомогу отримали понад 150 волонтерів, які отримали поранення, та сім'ї 42 загиблих волонтерів. Середній строк розгляду заяв складав 45 днів, але завдяки новим змінам цей строк планується скоротити до 20–30 днів⁴⁴.

Наказом Міністерства фінансів України від 30.10.2014 № 1089 затверджено Порядок формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації⁴⁵. Цим нормативно-правовим актом визначено, що для включення в Реєстр волонтерів необхідно подати до Державної податкової служби заяву встановленої форми (№ 1-РВ) із зазначенням реквізитів рахунків, відкритих у банках на ім'я такого волонтера, що призначені для здійснення благодійної діяльності; реєстраційний номер облікової картки платника податків; або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний податковий орган і мають відмітку у паспорті).

Із метою сприяння здійсненню волонтерської діяльності, її підтримки та заохочення до участі у ній фізичних осіб – благодійників у вересні 2025 року Міністерством фінансів України розроблено і затверджено зміни до Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації⁴⁶. Наразі деякі положення Порядку доопрацьовано та спрощено процедури, пов'язані з включенням фізичних осіб – благодійників до Реєстру. Передбачається, що запроваджені зміни зроблять процедуру реєстрації та комунікації з Державною податковою службою України більш зручною і прозорою.

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України»⁴⁷ утворено Національну соціальну сервісну службу України, яка реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог законодавства під час надання заходів соціальної підтримки. До основних завдань Національної соціальної сервісної служби України віднесено реалізацію державної політики з питань волонтерської діяльності. Передбачено, що

⁴⁴ Підтримка волонтерів: уряд затвердив нові гарантії. URL: <https://pravo.ua/pidtrymka-volonteriv-uriad-zatverdyp-novi-harantii/>

⁴⁵ Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації: наказ Міністерства фінансів України № 1089 від 30.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-14#Text>

⁴⁶ Про затвердження Змін до Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації: Наказ Міністерства фінансів України № 494 від 25.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-25#Text>

⁴⁷ Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України № 783 від 26 серпня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

Національна соціальна сервісна служба України для виконання визначених для неї завдань з питань волонтерської діяльності (Рис. 8):

Рис. 8.

Також на підзаконному рівні окремі аспекти волонтерської діяльності врегульовано, зокрема: постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі»⁴⁸ – щодо залучення волонтерів до заходів запобігання та протидії домашньому насильству; наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про залучення медичних працівників-іноземців до надання

⁴⁸ Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України № 1372 від 9 грудня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1372-2022-%D0%BF#Text>

допомоги постраждалим в умовах воєнного стану»⁴⁹ – щодо надання допомоги на волонтерських засадах; постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання впровадження діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їх сімей» – щодо участі волонтерів у здійсненні супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їх сімей⁵⁰; постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання проведення евакуаційних заходів та ефективного реагування на масове переміщення населення» – щодо залучення волонтерів координаційним штабом для ефективного реагування на масове переміщення населення⁵¹.

4. Тенденції розвитку законодавства про волонтерську діяльність.

Волонтерська діяльність здійснюється відповідно до міжнародного принципу безкорисності, тобто є неоплачуваною. Однак, це не виключає необхідності врегулювання статусу волонтерів. У правовій концепції щодо сутності норм з питань волонтерства відсутня єдність розуміння специфіки здійснення цієї діяльності та визначення галузевої приналежності норм, що її регулюють. Це ускладнює законодавче регулювання волонтерської діяльності, зокрема і статусу волонтерів.

Законодавчого опосередкування також потребують заходи з організації набуття навичок роботи волонтерами. Не меншого значення для визначення принципів правового регулювання діяльності волонтерів мають мотиви, які стимулюють людей займатися певними напрямками волонтерської діяльності.

Моніторинг зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів з питань волонтерської діяльності дозволить з'ясувати основні тенденції розвитку законодавства у цій сфері.

Наразі на розгляді в парламенті перебувають законопроекти, метою яких є сприяння та поширення волонтерської діяльності. Найбільш актуальними, на наш погляд, є такі.

Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо обов'язкового державного страхування життя, здоров'я та працездатності волонтерів» (реєстр. № 13515 від 21.07.2025)⁵² пропонує запровадити обов'язкове державне страхування життя та здоров'я волонтерів під час безпосереднього надання ними волонтерської допомоги в районах здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України.

⁴⁹ Про залучення медичних працівників-іноземців до надання допомоги постраждалим в умовах воєнного стану : Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 383 від 26.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0383282-22#Text>

⁵⁰ Деякі питання впровадження діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їх сімей : Постанова Кабінету Міністрів України № 948 від 20 серпня 2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/948-2024-%D0%BF#Text>

⁵¹ Деякі питання проведення евакуаційних заходів та ефективного реагування на масове переміщення населення : Постанова Кабінету Міністрів України № 911 від 9 серпня 2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/911-2024-%D0%BF#Text>

⁵² Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо обов'язкового державного страхування життя, здоров'я та працездатності волонтерів (реєстр. № 13515 від 21.07.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56841>

Альтернативний до нього проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо державного страхування життя, здоров'я та працездатності волонтерів»⁵³ передбачає більшу кількість випадків для здійснення державного страхування волонтерів.

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» (щодо окремих питань соціального захисту осіб, які займаються волонтерською діяльністю)»⁵⁴ пропонує розширити перелік напрямів, за якими здійснюється волонтерська діяльність, збільшити розмір одноразової грошової допомоги у разі смерті чи інвалідності волонтера під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони; розширити перелік підтверджених документами витрат, що завдані під час надання волонтерської допомоги, спрямованої на забезпечення обороноздатності України.

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо удосконалення захисту волонтерів, які здійснюють діяльність в районах ведення бойових дій»⁵⁵ пропонує шляхом внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» передбачити надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни волонтерам, які набули інвалідність під час забезпечення здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах, визначених Кабінетом Міністрів України, та у період здійснення зазначених заходів, а також надання статусу членам сімей загиблих під час зазначених обставин волонтерів.

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення організаційних засад здійснення волонтерської діяльності та соціального захисту волонтерів в умовах дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану на території України»⁵⁶ пропонує, серед іншого, надати можливість організаціям та установам, що залучають до своєї діяльності волонтерів, бронювати військовозобов'язаних волонтерів у випадку укладання з ними договору про провадження волонтерської діяльності або договору про надання волонтерської допомоги, підвищити розмір виплат одноразової грошової допомоги та уточнити перелік осіб, які належать до членів сім'ї загиблого волонтера.

⁵³ Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо державного страхування життя, здоров'я та працездатності волонтерів (реєстр. № 13515-1 від 01.08.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56928>

⁵⁴ Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про волонтерську діяльність" (щодо окремих питань соціального захисту осіб, які займаються волонтерською діяльністю) (реєстр. № 7291 від 15.04.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39446>

⁵⁵ Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо удосконалення захисту волонтерів, які здійснюють діяльність в районах ведення бойових дій (реєстр. № 7454 від 10.06.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39775>

⁵⁶ Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення організаційних засад здійснення волонтерської діяльності та соціального захисту волонтерів в умовах дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану на території України (реєстр. № 7693 від 22.08.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40272>

У Верховній Раді України IX скликання станом на грудень 2025 року було зареєстровано 41 законопроект з питань провадження волонтерської діяльності. Із них – 23 законопроекти були прийняті, 13 – перебувають на розгляді, 5 – відхилені або відкликані суб'єктом законодавчої ініціативи (Рис. 9).

Рис. 9.

Відповідно до предмета й мети регулювання законопроекти, які перебувають на розгляді у Верховній Раді України, можна умовно розділити на три групи (Рис. 10):

Висновки

Волонтерство має різні види і форми. Не має принципового значення, у який спосіб, індивідуально або через групові дії, провадиться волонтерська діяльність, – за її допомогою вирішується багато суспільно значимих завдань на місцевому, регіональному та державному рівні.

В Україні волонтерська діяльність є нормативно-врегульованою, а законодавство з питань волонтерства – динамічним. Роль, яку волонтерство відіграє у розвитку нашої держави, актуалізує питання його спрямування та більш повного розкриття потенціалу. Із цією метою доцільним є врахування закордонного досвіду та міжнародних тенденцій розвитку волонтерства.

Періодичні звіти ООН про стан волонтерства у світі свідчать про визначальну роль волонтерства у розбудові сучасного інклюзивного суспільства, вирішенні нагальних проблем щодо зміни клімату, втрати екосистем, біорізноманіття⁵⁷. У них наголошується на доцільності врегулювання правового статусу волонтерів⁵⁸, адже не всі країни мають спеціальне законодавство про волонтерську діяльність.

Звісно, не всі аспекти волонтерської діяльності потребують правового опосередкування, але зважаючи на низку ризиків у цій сфері, законодавче врегулювання основних засад діяльності потребує виваженого підходу.

Закони європейських держав, що регулюють волонтерство, помітно різняться через різноманіття волонтерських ініціатив. Компаративний аналіз іноземного законодавства з питань волонтерської діяльності є корисним, у тому числі задля імплементації в Україні успішних законодавчих практик.

Закон Бельгії про права волонтерів та інші правові положення щодо волонтерської діяльності⁵⁹ передбачає обов'язок організацій, які залучають волонтерів, письмово інформувати їх про можливість отримання відшкодування витрат, що виникають під час провадження волонтерської діяльності, їх характер, умови та розмір, зокрема фіксовану суму, яка не потребує підтвердних документів.

Закон Греції про національний механізм управління кризовими ситуаціями та протидії ризикам⁶⁰ визначає місію та види діяльності волонтерських організацій цивільного захисту, критерії для набуття статусу волонтера цивільного захисту (у тому числі для громадян інших держав ЄС і третіх країн), а також організаційні аспекти реєстрів волонтерів і волонтерських організацій. Передбачено вимоги до навчання та сертифікованої підготовки волонтерів цивільного захисту, порядок матеріальної підтримки волонтерських організацій і їх фінансову відповідальність у разі припинення співпраці.

Закон встановлює обов'язки роботодавців щодо працівників – волонтерів цивільного захисту (право на обов'язкову відпустку для участі у ліквідації надзвичайних ситуацій без включення цих днів до щорічної відпустки), а також режим страхового покриття та цивільної відповідальності волонтерів. За наявності основного страхового покриття використовуються страхові кошти, а для незастрахованих волонтерів передбачається оплата медичної допомоги за

⁵⁷ 2022 State of the World's Volunteerism Report Building Equal and Inclusive Societies. URL: <https://swvr2022.unv.org/>

⁵⁸ 2018 State of the World's Volunteerism Report The thread that binds – volunteerism and community resilience. URL: <https://www.unv.org/publications/swvr2018>

⁵⁹ Loi modifiant la loi du 3 juillet 2005 relative aux droits des volontaires et d'autres dispositions légales en matière de volontariat (1). URL: <https://hogeraadvrijwilligers.belgium.be/docs/modification-legislative-010319.pdf>

⁶⁰ Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις. URL: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/595716/nomos-4662-2020>

рахунок держави, за умови підтвердженої участі в офіційно санкціонованих операціях цивільного захисту.

У 2022 році Європейська Комісія оголосила План дій для молоді (2022–2027), метою якого є залучення молодих людей до волонтерства. Рада ЄС закликала держави-члени забезпечити умови, за яких кожна молода людина, яка бажає бути волонтером, мала б можливість це зробити. На виконання зазначеного Плану окремі держави-члени ЄС оновили законодавство про волонтерську діяльність. Так, положеннями Закону Німеччини про розширення можливості роботи на неповний робочий день у молодіжних волонтерських службах, а також у федеральній волонтерській службі для осіб віком до 27 років та про впровадження інших змін⁶¹ внесені зміни до Закону про молодіжні добровільні служби (Jugendfreiwilligendienstgesetz, JFDG)⁶² та Закону про Федеральну волонтерську службу (Bundesfreiwilligendienstgesetz, BFDG)⁶³, якими розширено можливості волонтерів для їх діяльності в режимі часткової зайнятості або гнучкого графіку проходження волонтерської служби. Врегульовано правила грошових виплат для волонтерів у молодіжних та федеральній добровільних службах на всій території ФРН. Закон уточнює визначення поняття волонтерства як добровільної діяльності без наміру отримання прибутку й поза межами професійної освіти та встановлює вичерпний перелік допустимих виплат: належні кишенькові гроші, безоплатне житло, харчування та робочий одяг або їх грошовий еквівалент, мобільні доплати або відповідні натуральні виплати тощо.

Незважаючи на те, що про волонтерський рух в Україні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним, існує низка невирішених проблем законодавчого регулювання провадження волонтерської діяльності. Окремої уваги потребує визначення подальших напрямів розвитку законодавства про волонтерську діяльність, у тому числі для поглиблення співробітництва у цій сфері з державами-членами ЄС.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

⁶¹ Gesetz zur Erweiterung der Teilzeitmöglichkeit in den Jugendfreiwilligendiensten sowie im Bundesfreiwilligendienst für Personen vor Vollendung des 27. Lebensjahres und zur Umsetzung weiterer Änderungen (Freiwilligen-Teilzeitgesetz). URL: <https://www.recht.bund.de/bgbl/1/2024/170/VO.html>

⁶² Jugendfreiwilligendienstgesetz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/jfdg/BJNR084210008.html>

⁶³ Bundesfreiwilligendienstgesetz - BFDG. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bfdg/BJNR068710011.html>